

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Херсонський державний університет**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРІ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VIII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

07 листопада 2025 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 07 листопада 2025 р., Мукачево / Ред.кол.: Добош О.М. (гол.ред.) та ін. Мукачево: МДУ. 2025.360 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 14 листопада 2025 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету

Фізеші О.Й. – завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету, доктор педагогічних наук, професор

У збірнику вміщено тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенчик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
<i>Білик Олена, Лупак Вікторія</i> ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ І ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	11
<i>Дарманська Ірина, Анастасія Слободян</i> PROJECT-BASED LEARNING FOR PROFESSIONAL COMPETENCE DEVELOPMENT	16
<i>Бондар Тамара</i> ФОРМУВАННЯ ПОВАГИ ДО ОСВІТИ	21
<i>Куцик Ольга, Довгомеля Кароліна</i> РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА» ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	26
<i>Єрмоленко Аліна</i> МЕРЕЖЕВА ОСВІТА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ	30
<i>Комісарик Марія, Семотюк Наталія</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ	34
<i>Лібак Наталка, Певсе Андрея</i> МОВНА НОРМА І СТИЛІСТИЧНА ВАРІАТИВНІСТЬ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ТА УГОРСЬКОМУ ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ	37
<i>Мішко Катерина, Анна Димовська</i> РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	41
РОЗДІЛ 2 НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ	
<i>Басараб Валерій, Пальок Іванна</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСІ ХУДОЖНЬО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	44
<i>Буцко Людмила, Мочан Тетяна</i> РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ	49
<i>Губаль Мирослава, Швардак Маріанна</i> МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДІВ СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ НА УРОКАХ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	52

Тамара Бондар

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту,
Мукачівський державний університет

ФОРМУВАННЯ ПОВАГИ ДО ОСВІТИ

Загальновизнаним є постулат, що виховання відповідальних громадян забезпечує розвиток демократичної держави. Численні вітчизняні законодавчі ініціативи в галузі освіти чітко декларують вимоги до формування громадянина. Наприклад, Закон України «Про освіту» вбачає мету освіти в усебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства. Від закладів освіти очікують розвитку талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей здобувачів освіти. Розвиток людини як особистості також мусить бути спрямований на формування цінностей і компетентностей, необхідних для успішної самореалізації, що уможливорює виховання відповідальних громадян. Відповідальність оцінюють через здатність людини робити свідомий соціальний вибір і спрямовувати свою діяльність на користь іншим людям та суспільству загалом. Практичним результатом відповідальності громадян називають збагачення інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу. Крім того, у законі чітко акцентовано залежність майбутнього країни від рівня освіченості її громадян, оскільки підвищення їхнього освітнього рівня забезпечує сталий розвиток України та уможливорює європейський вектор поступу держави.

Реалізація цього багаторівневого завдання на практиці відображає сутність напрямів реформування освіти в Україні. Державні ініціативи спрямовані на зміцнення ролі школи у вихованні цілісної особистості, відповідального й активного громадянина. Попри усвідомлення ключової ролі освіти в процесі підготовки відповідальних громадян, нині освітня система України постає перед такими ж масштабними труднощами, як і в перші роки після проголошення незалежності. Ця ситуація суттєвою мірою зумовлена численними

нереалізованими законодавчими ініціативами, які протягом десятиліть не були повністю втілені в освітню політику та практику.

У руслі дослідження варто проаналізувати кілька законодавчих ініціатив, що були покликані кардинально змінити систему освіти України, а також описати їхній позитивний вплив на реформування освіти, окреслити основні чинники, що гальмували реалізацію амбітних планів.

Першим кроком на шляху до розбудови системи освіти незалежної України вважаємо ухвалення Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), що почали реалізовувати з 1993 р. Вітчизняні дослідники модернізації освіти в Україні (В. Андрущенко, О. Якимчук) зазначають, що саме Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») закладає фундамент для початку рішучих змін у царині освіти та окреслює передумови для позитивних перетворень [6]. Такими є виокремлені пріоритети, стратегічні завдання та шляхи розвитку. Ця програма задекларувала спрямованість стратегії розвитку освіти в перші десятиріччя становлення української незалежної держави на зміцнення національної системи освіти; необхідність адаптації до ринкових і демократичних перетворень, що уможливлювало входження освіти України в європейський освітній простір. Пріоритетом освіти визнаний розвиток особистості й формування громадянина, здатного самостійно та вільно мислити й діяти [2].

Через два роки під час обговорення виконання Програми на перших парламентських слуханнях «Про стан освіти в Україні» 17 лютого 1995 р. публічно визнано наявність суперечностей у реалізації Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»). Констатовано відсутність економічних умов для її виконання, неналежний рівень соціального захисту учасників освітнього процесу, наявність фактів порушення прав громадян на здобуття освіти, повільне оновлення змісту освіти, необхідність удосконалення мережі закладів вищої освіти різних форм власності, неналежний рівень кадрового забезпечення освіти і науки [6]. Оцінюючи роль Програми, науковець А. Мазак наголошує на невиконанні багатьох положень, зокрема на нездатності

системи управління освітою «децентралізуватися», відсутності альтернативи й конкуренції державним закладам освіти [1], а також умов для участі громадськості в процесі вироблення та ухвалення рішень щодо освіти (С. Кириченко).

У 2002 році ухвалено один зі стратегічних документів – Національну доктрину розвитку освіти, де акцентовано роль освіти як стратегічного ресурсу, що уможливорює поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету й конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Водночас держава визнає, що темпи та глибина перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства й держави. Нині постає низка викликів (глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, необхідність створення умов для розвитку, самоутвердження та самореалізації особистості протягом життя), подолання яких потребує радикальної модернізації освітньої галузі. Держава зобов'язується забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першорядність розв'язання нагальних проблем [3].

Наступним кроком у розвитку освіти вважаємо ухвалення 2013 року «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», де констатовано, що «нинішній рівень освіти в Україні не дає їй змоги повною мірою виконувати функцію ключового ресурсу соціально-економічного розвитку держави і підвищення добробуту громадян». Освіта і наука мають низьку престижність у суспільстві. Стан навчально-матеріальної бази мережі дошкільних і позашкільних навчальних закладів не задовольняє потреби населення. Потребує якісного поліпшення освіта дорослих, діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти, структурних підрозділів закладів вищої освіти, на базі яких відбувається перепідготовка та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Держава визнає стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення системи освіти незадовільним, а рівень оплати роботи працівників освіти і науки – низьким.

Водночас перед освітою XXI століття постає ще складніше завдання – забезпечити розвиток мислення, орієнтованого на майбутнє, – підготувати випускника, який не лише має глибокі теоретичні знання, а й здатний самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях, в умовах переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян [4].

Після завершення чинності Національної стратегії розвитку освіти змінився загальний підхід до стратегічного планування в освітній сфері. Замість одного комплексного документа почали з'являтися окремі галузеві стратегії, спрямовані на розвиток конкретних напрямів освіти. Одним із таких документів є «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» (23 лютого 2022 р.), де вперше за історію незалежної держави визнано суттєву недофінансованість освіти. Зроблено покликання на статтю 78 Закону України «Про освіту», де рівень асигнування на освіту становить не менше ніж 7 відсотків валового внутрішнього продукту за кошти державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. У Стратегії зауважено, що майже всі роки незалежності України обсяг фінансування освіти був меншим від цього показника. Проблеми в системі вищої освіти, суттєві зовнішні та внутрішні виклики створюють ризики й негативно впливають на можливості подальшого розвитку. Отже, недостатній рівень фінансування системи вищої освіти, неефективне управління та використання ресурсів, недостатній прояв соціальної відповідальності, незабезпечення рівноправності й автономності закладів вищої освіти ідентифіковані як ключова проблема. Уперше держава визнала недотримання послідовності в реалізації державної політики та в управлінні системою вищої освіти [5].

Унаслідок такого неповажного ставлення до освіти, накопичено низку проблем, які потребують нагального розв'язання. На сьогодні очевидний розрив між системою вищої освіти та ринком праці. Попри численні вимоги Національного агентства із забезпечення якості освіти, відсутні механізми зворотного зв'язку між роботодавцями й закладами вищої освіти. Простежувана

незбалансованість прав і відповідальності науково-педагогічних працівників, суттєве професійне перевантаження і вигорання, відсутність реальної (наявність непослідовної) автономності закладів вищої освіти. Накопичення невиконаних реформ створює структурну нестабільність, що гальмує модернізацію, посилює управлінську фрагментарність і поглиблює дисбаланс між декларованими цілями та реальним станом освіти. Унаслідок системних проблем, у суспільстві з'явилася недовіра до закладів вищої освіти на тлі втрати освітою престижу уваги з боку держави. Зарубіжні та вітчизняні автори, які досліджують процес реалізації законодавчих ініціатив у царині освіти, суголосні в думці, що педагогічний працівник (вихователь, учитель, викладач) є ключовою фігурою, від якої залежить успішність чи неуспішність законодавчої ініціативи. Держава повинна терміново підвищити престиж учителя, оскільки саме від цього безпосередньо залежить і підвищення престижу освіти загалом. Лише за таких умов освітня система зможе якісно виконувати стратегічне замовлення держави та суспільства.

Список використаних джерел:

1. Мазак, АВ., 2005. 'Управління освітньою галуззю в умовах становлення громадянського суспільства в Україні: регіональний аспект: Дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02', Національна академія державного управління при Президентові України, К., 199 с.
2. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): постанова Кабінету Міністрів України № 896 від 03.11.1993 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=896-93-%EF> (дата звернення: 08.10.2025).
3. Про Національну доктрину розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 13.10.2025).
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: затв. Указом Президента України 25 червня 2013 року за № 344/2013. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 06.10.2025).
5. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України № 286-р від 22.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 06.10.2025).
6. Якимчук О. І. Історичне значення та суперечності реалізації державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»). *Освітній дискурс*. 2018. Вип. 8 (9–10). С. 80–91.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>